

l'Alt Aragó apareixen ara i adés en totes les valls cat., els aranesos roden vastament fins a l'Alt Conflent i valls quasi basques, com Ossau, o el mateix Roncal.

En els temps anteriors a l'any 1000, quan es parlava encara a les valls de Pallars i Ribagorça i d'Aran, la prodigiosa mixtura romano-aquitano-basca que vaig estudiar en els E. T. C. I, 93-219, quan sorgien a cada pas fets fonètics més bascoïdes que romànics a tot el Pirineu central com els exposats en *TopHesp.* II, 136ss., 133ss., 144ss., es produïren in comptables fets d'intercanvi fonètic entre el basc i el pre-català pirenaic (recordem les etimologies que tinc demostrades per a *segalla*, *tragacete*, *ascona*, *butxaca*, *buirac*, etc.). Ara bé si imaginem que *escalabornar* es creà primer en aquests medis bilingües, tot s'explica alhora, i en particular podríem mirar llavors la substitució de la *-p-* d'*esclop*, *esclopó* (ll. STELOPPUS × *SCULPONEUS) per la *-b-*, com un fet d'ultracorrecció de les normes basques per part de pastors en procés de romanització progressiva: ultracorrecció d'aquells que encara deien *opaco*, *Colieto*, *Llubriqueto*, en lloc de *bac* o *pago* o *obago*, i en lloc de *-edo* o *-et* (*TopHesp.* II, 133; E. T. C., 128-9).

D'*escalaborn* sota la influència d'*escar(a)botar*, *-ar(a)botar* (veg. ESCARBOTAR) surt la forma *b-* emp. *escarabot* «la peça de terrissa començada a la roda, que encara no té forma» (La Bisbal, *AlcM*) i el seu diminutiu figurat men. *escarabotell* 'infant petit, persona molt menuda' (*AlcM*).

DERIV.: *Escalabornador* (DFA.). Crido ací l'atenció sobre un mot rar que em sembla solidari d'*escalabornar*, a saber **escalabursar*: descrivint la boscúria d'un replec intern de les serres canigonenques, en una espessura de coníferes de la baixa Llipodera, explicava Cèsar A. Torras la gran quantitat que s'hi veia de «troncs d'arbres *escalabursats*» per les neus o el llamp (*Pirineu Català* III, 248): sembla tractar-se d'un encreuament entre els sinònims *escalabornar* i *esboscasar*, però amb un sentit purament destructiu, de 'esgalabrar, destrossar, deixar com destralejat', *escalaborsar* 'trencar, escantellar' (li va caure un plat i se li va *escalaborsar*), que *AlcM* recull a Manresa, i *esclomussar* 'mossegar (una fruita)' 'pegar' que recull en el Penedès, *esqramussar* 'encetar, esmotxar (fruita, tions)' en el Lluçanès i StaCQueral, amb una *-m-* deguda segurament a contaminació de mots com *esmoscellar* (*AlcM*), *esmorrellar*, *esmussar*.

¹ «*Escalabornar*: *descalabrar*, *decurtare*»; l'altra acc., referent a llibres, és una manifesta confusió amb el parònim *descabalar*. Millor després: «*escalaburnar*: escantellar»; Carolina Michaëlis (*RLus.* III, 178n.) per això esmenta breument el nostre mot junt amb el port.-cast. *descalabrar*. — ² També vaig parlar-ne en article especial (II, 321, on es pot veure algun detall menor que ara no repeteixo) sense arribar-hi a conclusions etimològiques. — ³ No sé si vol dir ben bé el mateix, o bé un poc diferent, Polge quan li dóna la definició «auget de moulin», tot relacionant amb gascó *esclop* i explicant «il s'agit en chaque cas d'un objet de bois creux, de forme

sensiblement identique, également bruyant et peut-être autrefois fabriqué par le même artisan» (és clar que de tota manera es tracta de llenya *escalaborrada*), *Mél. Phil. Gersoise*, 1969, 36. Lhande ho explica «pièce qui, au moulin, jette le grain», referint-ho al sul. *skalanpü* i citant Althabe. — ⁴ Que usà una forma amb metàtesi *espalakoin* «sabots, socques», recollida per Azkue com a baix-navarresa. — ⁵ Aquest, en grafia millor, deuria ser *-plaçar*; potser amb una diferenciació vocàlica com la que tenim ben establerta en *clatell* < *clotell*, *altrança* < *oltrança*, si *mal convé* < si *molt convé*. O qui sap si és mera errada de lectura per *esclopear* = *-opassar*.

Escalabrar, V. *cadàver* i *calavera* + *Escalabursar*, V. *escalabornar* Escalada, *escaladar*, *escalafo*, V. *escala* Escalaix, *escalaixar*, V. *esqueixalar* (QUEIX, *queixal*) Escàlam, V. *escàlem* Escalamorsar, V. *escalabornar* Escàlapet, -àpot, V. *calàpet* Escalar, V. *escala* Escalars, V. *carràs*¹ Escaldabecs, V. *cald* Escaldabullar: degué significar pròpiament 'fer el brou bufat, coure com a brou els bulls o botifarres del porc sacrificat', compost d'*escaldar* amb *bull* NOTULUM Escaldada, *escaldador*, *escaldadura*, *escaldament*, *escaldapoll*, *escaldar*, *escaldat*, *escaldí*, *escaldó*, *escaldufament*, *escaldufar*, *escaldums*, V. *cald*

¹ Els dubtes que inspira l'etimologia gr. *χαράκιον* (diminutiu de *χάραξ* 'aspre, estaló') pel que fa a d'altres formes tractades a propòsit de *carràs*, ací no serien motivats: es tracta indubtablement d'aquest ètimon grec, com en el cas del fr. *échalas* (abans *escharas*), si bé alterat per influència de SCALA. El DAG. recollí el mot a Borredà, amb la definició «tronc al qual han tallat les branques, deixant grossos galets que serveixen per improvisar una escala»; hi ha un baixador en els cingles de Tavertet per saltar a baix de la cinglera de les Baumes, format per una barra de fusta, i allí vaig sentir realment la pronúncia *l'askalárs* amb *-rs* (1935); CATorras descriu *L'Escalars* més conegut, de la mateixa forma, pujant que condueix a l'ermita de Falgars, prop d'Olot (*Pirineu Català*, volum VI). És notable l'afegit de *r*: potser a causa del veïnatge fonètic amb *cadars* i la seva variant *escadars*, i pogué ajudar-hi la influència d'*arç* per etimologia popular. Hi ha correccions i ultracorreccions en joc: un santuari veí de Calaf, amb veïnat, s'anomena *Sant Pesselaç* i aquest ve de *Sant Pere-s'arç* dissimilat en *Pelessarç* i metàtesi, però reducció de *-rs* a *-s*. Si vingués de SCALARES, com suposa *AlcM*, no s'explicaria que un plural s'hagués tornat singular, i conservant fònicament la *r*.

ESCALE, pres del ll. tardà *scalēnus* id., i aquest, del gr. *σκαληνός* 'coix', 'oblic'. □ 1.ª doc.: *escaleno*, 1803, Belv.; -èn o -è c. 1900.

ESCALEM, del ll. vg. *SCALĀMUS, alteració de SCALMUS (provinent del gr. *σκαλμός* id.), per influència